

To cite this article: Aliyeva, G. (2019). Kurban Said'in "Ali ve Nino" Romanında Farklı Toplumların Bakış Açısı. International Journal of Social and Humanities Sciences (IJSHS), 3(3), 145-156

Submitted: June 12, 2019

Accepted: October 26, 2019

KURBAN SAİD'İN "ALİ VE NİNO" ROMANINDA FARKLI TOPLUMLARIN BAKIŞ AÇISI

Gendab Aliyeva¹

ÖZET

Kurban Said'in dünya çapında yaygın olarak bilinen "Ali ve Nino" romanı farklı şekillerde araştırıldı, eserdeki olaylar ve karakterler üzerine yorum yapıldı. Roman hakkında en çok konuşulan konu yazarın kimliğidir. Bu konuda ne kadar araştırma yapılmış olursa olsun, bir sonuca varmak mümkün olmamıştır. Bununla birlikte, romanın yazarlığı konusunun kendisine de çeşitli bakış açılarından yaklaşılabilir. Böylece, yazarın romanda tasvir olunan olaylara ve kişiliklere davranışından bazı konuları açıklığa kavuşturmak mümkündür. Bunlardan biri, farklı toplumların bakış penceresidir. Kurban Said romanı baştan sona Batı ve Doğu görünümünün karşılaştırması bağlamında anlatıyor. Bu yaklaşım, romanın Avrupa'da yazıldığı ve kahramanlardan birinin (Gürcü kızı Nino Kapiano) bir Avrupalı olduğu gerçeğinden geliyor. Olayların dört ayrı alanda gerçekleşmesi, bakış açılarının değişmesine ve zenginleşmesine izin verir. Bakü, Dağıstan, İran ve Tiflis açıklamadaki gerçekler karşılaştırmalı olarak açıklanmıştır. Ayrıca, epizodik de olsa, Karabağ, Gence, Mehşed, Kislovodsk, Berlin diğer şehirleri tarif etmek bakış açısını zenginleştirir. Bakü'nün Avrupa mı yoksa Asya mı olduğu sorusu hala tartışılmalıdır. Bu çizimlerle, yazar farklı tomlumları, insanları ve geleneklerini aktarmaya çalışıyor. Bu karşılaştırmalarda Batı Doğu'yu ve Doğu Batı'yı tanımaya başlar. Yazar bununla Batı-Doğu çatışmasının temeli olmadığını göstermek istiyor. Ali Han ve Nino bütün engellerin üstesinden gelir ve toplumlar, uluslar ve dinler arasındaki çatışmaları ortadan kaldırma olasılığını ifade eder. Sonunda, Ali Han'ın Nino'yla olmaması, Gencede kalıp memleketi için savaşması vatan sevgisine karşı olan tutumundan kaynaklanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: K.Said, Ali ve Nino, Roman, Farklı Tolumlar, Bakış Açısı

¹ Dr., Azerbaycan Ulusal Bilimler Akademisi, Nizami Gencevi adına Edebiyat Enstitüsü, gendab16@gmail.com

A LOOK AT DIFFERENT SOCIETIES IN THE NOVEL BY GURBAN SAİD “ALİ AND NİNO”

ABSTRACT

The world-famous novel by Ali Said “Ali and Nino” was investigated from different aspects, opinions were expressed on events and images in the work. The most discussed question in the novel is its authorship. Regardless of how much research was done on this issue, it was not possible to conclude. However, the question of the authorship of the novel can also be approached in different ways. So, thanks to the author, you can clarify some of the events and personalities described in the novel. One of them is a look at different societies. Gurban Said from the beginning to the end describes the novel in the context of a comparison of the western and eastern worldview. This approach assumes that the novel was written in Europe and that one of the heroes (Georgian Nino) was European. The origin of events in four different locations allows you to change and enrich the point of view. The realities in the description of Baku, Dagestan, Iran and Tiflis are shown in a comparative form. In addition, though occasionally, the description of such places as Karabakh, Mardakan, Ganja, Mashhad, Kislovodsk, Berlin enriches the point of view. The question of whether Baku is Europe or Asia remains the subject of controversy to the end. With these descriptions, the writer tries to convey different societies, nations, and their traditions. In these comparisons, the West begins to recognize the East, and the East of the West. By this the author wants to show that the opposition of the West-East does not have such a foundation. Ali Khan and Nino overcome all obstacles and thereby declare the possibility of eliminating conflicts between nations, peoples and religions. In the end, the fact that Ali Khan did not go with Nino and stayed in Ganja to defend his land shows his attachment to his homeland.

Keywords: K.Said, Ali and Nino, Novel, Different tolims, Point of View

GİRİŞ

“Ali ve Nino” romanı dünyada bir aşk romanı olarak bilinmesine rağmen, 1918-1920’ler Azerbaycan’ın yaşamını yansıtmaktadır.1937’de Avsturya’nın Viyana şehrinde yayınlandı, 30 yıllık belirtilmedi ve 1970’lerin başında İngilizce, Türkçe, Rusca yayınlandı, birçok dile çevirildi ve dünyayı dolaşiyor. Roman’ın yazarlığı tartışmalı bir mesele olsa da, bir şey açıktır: “Ali ve Nino” romanı Azerbaycan mülteci edebiyatının bir gerçeğidir.

İki farklı toplumun bakış açısını içeren “Ali ve Nino” eseri çok satanlar arasında yer alan bir eserdir. Kurban Said aşk konusu çerçevesinde iki ayrı toplumun aynı olaya bakışındaki farklılıkları anlatır. Roman Azeri Ali Han’la Gürcü kızı Nino’nun aşk macerası üzerine kurulur. Romanda hadiseler dört mekanda cereyan eder; Bakü, İran, Gürcistan, Dağıstan. Azerbaycan’da ise bu mekanlar Karabağ, Merdakan, Gence şeklindedir. Lakin romanda bazı mekanlar hakkında (mesela, Berlin) yalnızca konuşulur. Böylece, romanda cereyan eden vakayı mekana göre şu şekilde tasvir etmek mümkündür:

- a) olayların meydana geldiği mekanda karakterlerin olması;
- b) Karakterlerin birebir yer almadığı mekanlara

MATERYAL VE YÖNTEM

Romanda yazar olayları çeşitli toplumların bakış açısından tesvir eder. Konu ve olayların sık-sık değişmesi mekanın da değişmesine izin verir. Bakü’nün Avrupa’ya mı, yoksa Asya’ya mı ait olması ile ilgili öğrencilere ünvanlanan soru sonuna kadar okuyucunu takip ediyor. İlk sayfadan Avrupa ile Asya’nın mukayesesi iki toplumun farklılığını otaya koyar. Professor Sani’nin Müslüman öğrencileri Batılı etme amacı boşa çıkar. Müslümanlar Batılı olmak istemez ve Doğu’yu tercih eder. Batı’nın domuz eti yemesi Müslüman öğrencileri Batılı olmaktan caydırır. Ali Han’ın dünyası İçerişehirdir, o, burayı çok sever ve onsuz yaşayamaz. En zor seçim anında bile Ali Han vatanını terk etmeyerek ona bağlı kalır. Birinci Dünya Savaşı başlar ve Ali Han’ın vatanı istiklalini kazanır. Lakin istiklal tehlikesi gibi Ali Han’ın nişanlısı Nino’da tehlike içindedir. Vatana tehlike Rusya’dan, Nino’ya tehlike Ermeni Nahararyan’dan gelir. Nahararyan Nino’yu aldadıp kaçıtır. Ali Han onların takip ederek Nino’yu kurtarır ve Nahararyan’ı öldürür.

Yazar Doğu-Batı, Avrupa-Asya karşılaştırmasını olaylar süresince devam ettirir. İçerişehir’in doğu sınırından yükselen Kız Kalesi’nin Bakü hükümdarı Muhammet Yusuf Han tarafından kendi kızının onuruna yaptırıldığını hatırlatılır.

“Ali ve Nino”da yazarın esas amacı iki farklı toplumu, onların olaylara farklı bakış açısını, geleneğini aktarmaktır. Bu duruma aldırılmayan Ali Han ve Gürcü kızı Nino evlenir. Lakin onlar biraraya gelemezler. Ali Han küçük kızını ve Nino’yu trenle Gürcistan’a gönderir kendisi ise işgalçi rus ordusuna karşı savaşı. Ali Han bu savaşta ölür.

Avrupa’da ve dünyada bir aşk romanı olarak en çok satanlar listesine giren, gençlerin ve Doğu’nun “Romeo ve Juliet”i olarak adlandırılan “Ali ve

Nino” eserinin bu kadar popüler olma nedeni iki farklı topluma ait gençlerin aşkı temsilinde olaylara farklı bakış açılarıdır. Azeri Ali ile Gürcü kızı Nino’nun aşk macerası üzerine kurulu olan bu roman, Avrupa’da yazıldığı için Batı okuruna yönelik göstergelere sahiptir. Bu roman hakkında Azerbaycan’da ve dünyada bir çok araştırmalar yapılmıştır. Bu araştırmalarda romanın Avrupa’da yazıldığından farklı bakış açısı sergilediği anlaşılır. Prof. Dr. Bedirhan Ahmetov “yazar kimliği yetmiş yıldır tartışılan bu romanın kim tarafından yazıldığına bu bakış açısından da değerlendirmenin mümkün olduğunu ifade eder” (Bedirhan Ahmetov, 2015: 410). Bu bakış açısından yola çıkarak Prof. Dr. Aslan Memetli müellifin Müslüman adetlerini o kadar da iyi bilmediğini, Şiiliği tasvir ederken bazı hatalara yol verdiğini kaydeder (Memetli A, 2011: 6). Biz bu konulara dokunmadan romandaki farklı bakış açılarını araştırmaya çalışacağız.

Bir aşk macerası üzerine kurgulanan “Ali ve Nino” romanındaki olaylar dört farklı mekanda geçmektedir; olayı yaşayan kahramanlar (burada Ali Han) kendisi olayları anlatıyor. Fakat romanda sözü edilen bazı yerler, yer-konu bağlamına sadece yardımcı araç olarak girer. Böylelikle, romanda yaşanan olayların geçtiği yerlerin yapısına göre iki bölüme ayrılabileceğini söylemek mümkündür;

- a) olayların geçtiği yerlerde kahramanların varlığı;
- b) kahramanların kendilerinin bulunmadığı yerler.

Romanda birinci bölümün daha karakteristik olduğu belirtilmelidir. Belki de romanın temel özelliklerinden biri, yazarın olayları farklı yerlerde ve farklı toplumlar açısından tanımlamasıdır. Yazar olayları sık sık farklı yerlere taşımakla bu yerlerin gelenek-göreneği, doğası, tarihi ve coğrafyası ile ilgili egzotik ve ilginç olayları tasvir ederek okuyucuya merak kazandırmış olur. Romanın özelliklerinden bir diğeri de sahnelerde ve olaylarda yapılan sık değişikliklerle yerlerin değişmesini zorunlu hâle gelmesidir. Bakü'deki Rus kolejinin üçüncü sınıfında, Bakü'nün Avrupa'ya mı yoksa Asya'ya mı ait olduğu sorusu ilgi çekici bir meseledir. Avrupa ve Asya'nın ilk sayfadan karşılaştırılması iki yerin kıyaslanmasına dönüştürülür. Burada kıyaslanarlardan biri olayların cereyan ettiği Bakü, diğeri ise bahse mevzu olan Berlin'dir. Öğrencilerini bir Avrupalı gibi yetiştirmeyi görev edinen Profesör Sani'nin bu girişimi daha ilk andan boşa çıkar. Ali han'ın Asya'da kalma arzusunun açıklanmasının ardından, sınıftaki müslümanların çoğunluğu Asya'da kalmak istemelerini bildirdikten sonra Profesör Sani “Sizlerden kim, mesela Berlin'de olup?” (Kurban Said, 1993: 8) diye sorar. Maykov'un çok küçük yaşlarında

Berlin’de olması ve hafızasında yalnız “boğucu ve korkutucu bir metro, gürültülü tren kaldığını ve annesinin kendisi için domuz etinden hazırlanmış sandaviçi iyi hatırladığı”nı söylemesi, gerçek mekanla sanal mekanın kıyaslanmasında avantajı gerçek mekana veriyor.

Romanda gerçek mekan olarak Bakü, Dağıstan, İran ve Tiflis tasvir edilir; Ali Han ve birçok kahraman bu yerlerde olur. Ancak mekanın tanımı romanda sınırlı değildir. Yazar olayları gah Merdakana, gah Karabağa, gah da Gence’ye götürerek epizodik, tarihi, etnografik tahlilleri daha da artırır. Sanal olarak ise romanın farklı yerlerinde Buhara, İsfahan, Tahran, Meşhed, Kashan, Kislovodsk, Moskova, Berlin ve diğer şehirlerin adlarından bahsedilir ve kahramanın bakış açısı ve psikolojisinde mekansal bir ortam yaratılır. Her mekanda olurken o mekanın tasviri romanda yeni durum yaratıyor ve yazar bununla yabancı okuyucuda belli bir izlenim bırakıyor. Örneğin, Ali Han’ın dünyası İçeri şehirdir. O, bu şehri sever ve onsuz yaşayamaz. En zor seçenek bile olsa, Ali Han’ın vatanından ayrılmaması bu yere olan bağlılığını gösterir. Başlangıçta Ali Han’ın kendi dünyası İçeri şehirle bağlı söyledikleri roman boyu olaylar tarafından onaylanır: “İçeri şehrin kalın kale duvarlarına, girişinde arapça yazılar olan sarayın kalıntılarına baktım. Sokaklardan yavaş-yavaş develer geçirdi. Onların bağları öyle ince idi ki, onu okşamak istiyordum. Kız kalesinin çevresinde rehberler dolaşırdı. Biraz uzakta, Kız kalesinin arkasında deniz başlıyordu – kurşuna benzer, anlaşılmaz Hazar denizi. Onun arkasında da çöl yerleşirdi – sert kayalar, kum ve diken: huzurlu, sakin, güç yetmez, dünyanın en güzel manzarası.” (Kurban Said, 1993: 8)

Günümüzde İçerişehir’in girişinde Arapça yazılar olan sarayın kalıntılarını izlemek mümkün değil; ancak develerin geçmesi yazara bu kentin Doğu’yla uyum içinde yaşadığını göstermek için gerekmektedir. Yazarın bu tasvirinde Hazar Denizi ve kent; huzurlu ve sakin görüldüğü gibi, hem de çölde sert kayaları, kum ve diken’i tasvir etmekle yeni bir kıyaslama aracı olarak kullanılır. Yazar, sanki gelecekte burada ne olacağını açıklamak için bir zemin hazırlar. İşte bu doğa ve sevgi onun bu şehri terk etmemesi için esas ölçüttür. Buraya petrol aramaya gelen gürültülü yabancı insanların istediklerini aldıktan sonra gitmeleri onu endişelendirir: “Ben sessizce çatıda oturmuştum. Bana yabancı kentler yabancı çatılar ve yabancı manzaralar gerek değildir. Ben düz deniz’i ve düz çöl’leri onların arasında bulunan şu eski kent’i seviyordum” (Kurban Said, 1993: 15) Romanın başka bir yerinde tarihsel ve etnografik

bilgiler de İçeri şehrin tasvirine ayrıca dahil edilmiş olup, önceki manzara yabancı okuyucu için daha da zenginleştirilmiştir.

Kenti tanımlayan yazar, bu iki şehrin “ceviz gibi birbirine girdiğini” (Kurban Said, 1993: 31) tesadüfen söylemez, burada iki şehir olduğunu ve bu iki şehrin de ceviz kabuğu gibi birbirine bağlandığını anlatır. Bu yöntemle yazar romanın başında “Bakü Asya’ya mı, yoksa Avrupa’ya mı ait?” sorusunu geliştirmeye çalışır. İşte bu soru, bu iki kentin birbirinden çok farklı olduğu gerçeğinin arkasındadır. Bu şehirlerden biri gelişmiş, diğeri ise tarihi ve etnografik çizgileri yaşatmaktadır: “Ceviz kabuğu eski kale duvarlarının dışında bulunan Bayır şehridir. Orada sokaklar geniş, evler yüksek, insanlar para sever ve gürültülü idi. Bayır şehri çölümüzden çıkan ve zenginlik getiren petrol kaynağından inşa edilmiştir. Orada tiyatro, okullar, kütüphaneler, polis ve çok sayıda omuzları açık, güzel kadınlar vardı. Bayır şehrinde kurşun atılsaydı, her kes para yüzünden olduğunu bilirdi. Avrupanın coğrafi sınırı Bayır şehirden geçiyordu. Nino da Bayır şehrinde yaşıyordu” (Kurban Said, 1993: 111)

Bayır şehrin aksine, kale duvarlarının arasında ise evler “Doğu'nun kılıcı gibi dar ve eğri” (Kurban Said, 1993: 24) idiler. Buradaki yumuşak bulutları delen minarelerin kulelerinin Nobel ailesinin petrol kuyularının kulelerinden farklılığı da Doğu-Batı ve Avrupa-Asya karşılaştırmasını daha canlı bir şekilde yansıtır. Yazar buraya tarihi bilgi de dahil ederek İçeri şehrin Doğu duvarından yükselen Kızkalesinin Bakü hükümdarı Muhammed Yusuf Han tarafından kendi kızının onuruna yaptırdığını hatırlatmakla kıyaslamasını daha da belirginleştirir. Yazar bu tasvirle:

- a) Olayların cereyan ettiği ortamı tanıtır.
- b) Toplumunu ve cemiyeti tanıtır.
- c) Yeni bir ortam yaratır.

BULGULAR VE TARTIŞMA

Gerçeği yansıtan romanın doğası, aynı zamanda yazarın (kahramanın) hafızası hakikati talep eder. Bunun yanı sıra yazarın ulusal kimliği onun (kahramanın) hafızasında bazı değişiklikler yapar. İlk sayfalardan itibaren, Müslümanların Avrupalı olmak istemedikleri ve Asyalı olarak kalmalarının da bir nedeni yazarın ulusal, psikolojik yönlerine ve çalışma boyunca ulusal kalıplar oluşturma eğilimine bağlanabilir. Bununla birlikte teneffüs süresinde üç fırsattan bahseden kahramanın dilinden: “...İkinci fırsat, Tatar (azerice) dilinde birbirleriyle konuşmaktı, çünkü Ruslar bu dili anlamazlardı ve okulda bu dilde

konuşmaları yasaktı” (Kurban Said, 1993: 42) fikrinin verilmesi tamamen gerçekliği yansıtır.

Kuşkusuz, yazarın “Ali ve Nino’daki” asıl amacı, Doğu hikayesini Batı’ya (aynı zamanda düşüncesi, ahlakı, kültürü, geleneği vb. özellikleri) iletmektir. Her bir romanda, yazarın ilk görevi, olayların kimin dilinden aktarılacağını ve hangi karakterin tercih edileceğini belirlemektir. Başkişi olaylara canlılık kazandırdığı, her şeyi gördüğü, duyduğu ve okuyucuya tanıttığı gibi, bazen de roman boyu olayları etkileyemeyen yazarın yerini de alabilir. Avrupa’da yazılan ve yayınlanması düşünülen bir romanın yazarı, Ali Han’a romanı anlatma görevini verirken bunları dikkate almaması düşünülemez. Bu amaçla yazarın Ali Han’ı bir anlatıcı olarak seçmesi tesadüf değildir. Roman Nino tarafından da aktarılabilirdi; ancak yazar anlatım figürü olarak Ali Han’ı seçmiştir ve böylece yazar bu karakterizasyonda kendi pozisyonunu da ifade etmeye çalışmıştır.

“Ali ve Nino” eserinin yazıldığı (30’lu yıllar) dönemdeki Avrupa roman’ı, Kurban Saidin -- Muhammed Esad Bey’in eserine de yansımıştır. Burada klasik roman bilinçli bir şekilde reddedilir. Çünkü klasik romanda yazar, biraz ahlakçı ve filozoftur. O, yüzünü okuyucuya çevirir ve olayları anlatırken ona yönelik müdahaleler de edebilir. “Ali ve Nino”da, ise yeni roman düşüncesi baskındır. Yazar kendisini eserin içinde göstermez, olaylara karışmaz, bu işi hikayeyi anlatan (Ali Han) üstlenmiştir. Yazar burada kendini göstermiyor, hadiselerle karışmıyor. “Roman Teorisi”n de Philip Stevickin yazdığı kimi: “Önemli olan okuyucunun roman dünyasında (yazarı aşan kimliği ile) hikayeyi anlatana (başkişiye) inanması, onu unutmamasıdır. Bir romanın başarılı olup olmamasında, kuşkusuz, bu inancın payı büyüktür” (Philip Stevick 1988: 87).

Romanın yapısında, Ali Han’ın konumu, ulusal ve psikolojik yöntemleri baş imgesinden ve yazar statüsünden türetilmiştir. Ali Han uzun vadeli tarihinde aynı konumdadır. Romanın Avrupa’da yazılmış olduğu bir gerçektir, bu nedenle Batı roman düşüncesinin birçok unsurunu içerir ve Batı-Doğu değerlerinin tez-antitezi olarak yorumlanır. Doğu cephesinden Avrupalılar için bu türlü fikirler dile getirilir. Ali Han’ın amcası: “Avrupalılar bizden nefret ediyorlar, çünkü düşman bizim için bir düşmandır, bu yüzden de merhamet göstermek yerine onları öldürüyoruz” der, babasının: “Düşmanını asla affetme oğlum, biz Hıristiyan değiliz” (Kurban Said, 1993: 64) sözlerinde insanların Batı’ya karşı saldırganlığını tamamen doğal karşılamak mümkündür. Açıkçası, bu suçlamalar XX yüzyılın başında karşılıklı karakter taşırdı: Batı Doğu’yu, Doğu da Batı’yı vahşi tanımlamakta tereddüt etmemişlerdir. Bu fikirlere karşılık olarak Nino'nun

annesi de Doğu hakkında aynı şekilde düşünmeye devam eder: “Annesi aman-aman edip ona tavsiye ediyor ki, Nino genç hayatını hiçbir vahşi müslümana adamasın” (Kurban Said, 1993: 87).

Yazar, bu tür düşüncelerle zıtlıklar oluşturmaya, Batı-Doğu zihniyetinin, psikolojik çatışmasının temelinde Ali-Nino sevgisinin karşısına çıkan engeller ve çelişkilerin derinliğini göstermeyi amaçlamaktadır. Doğuluların Avrupalılar hakkında tasavvurları aynen Avrupalıların Doğulular hakkındaki tasavvurları gibi kusurludur. Ali Han’ın İran’da yaşayan amcası ve babasının Avrupalılar hakkındaki düşüncelerinde yaşadığı bölgedeki tarihi olaylar da kilit bir rol oynamaktadır.

“Ali ve Nino” romanının konusu Avrupa okuruna yöneliktir: Bakü’deki Rus imparator kolejinin üçüncü sınıfında coğrafya dersinde Prof. Sani’nin ilginç bir sorusu eserin sonuna kadar Doğu-Batı karşılaşmasını (veya karşı durmasını!) devam ettirir. Bu karşılaşma Ali ve Nino’nun tuttuğu ulusal, toplumsal bakış açısında da yoğun şekilde gösterilir. “Asya’da kalmak, yoksa Avrupa’da” sorusuna Muhammed Haydar da, Ali Han da Asya’yı tercih ederek cevap verirler. Fakat Muhammed Haydar amacını açıklayamasa da Ali Han bunu anavatanını sevmesiyle ilişkilendirir. Tartışma derinleşir, fikir ve tutumlar çizilir, Batı ve Doğu karşılaştırılır ve hepsi Doğu’da kalmayı tercih eder. Ali Han Asya’da kalmasına rağmen, aynı günde Hıristiyan Nino ile evleneceğine karar verir. Ali Han hem Doğu’ya, hem de Batı’ya bağlıdır. İran Şahı Nasreddin’in “İmparatorluk Aslanı”(Kurban Said, 1993:82) unvanını alan amcasını misafir eden Ali Han’ın bakışını değerlendirmek için bir ayrıntıya odaklanmak gerekir. Amcası, şehirde neler olduğunu sorduğunda, o ilk olarak sekiz yıl önce karısı kaçırılan Dadaş’ın Ahundzade’yi bıçaklayarak öldürdüğünü söyler. Ahundzade tehdidin sona ermediğini bilir ve şehire geri döner. Polis Dadaşı arar. Bütün kasaba halkı Dadaş’ın Merdakan’da olduğunu bilir. Buna rağmen polis onu bulamaz. Çünkü herkes Dadaş’ın doğru yaptığını düşünür. Biraz daha ileri gitmeli ve söylemeliyiz ki, Ali Han’ın kendisinin de başına sonralar bu iş gelir. O, nişanlısını kaçıran Ermeni Nahararya’yı öldürdükten sonra, Dağıstan’a gidip bir süre köyde kalması gerekir.

Ali Han’ın amcası aynı zamanda tüm karakteriyle Doğuludur. Bu yüzden Ali Han, onu İran’dan geldiğinde Doğu geleneği ile karşılar, terbiye yöntemlerini izler ve amcası bundan çok memnun olur. Burda amcasının Avrupa’ya karşı tutumu da açıklanır. Malum olur ki, Nasreddin şah Avrupa’ya giderken onu da kendisi ile beraber götürmüş ve o, kral saraylarında bile kadınların çırılçıplak

dolaştıklarını kendi gözleriyle görmüştür. Ona göre, Hıristiyanlar gerçekten erkek değil, belki de bunun daha başka bir nedeni var?

Sınavları vererek eve dönen Ali Han, evde kahraman gibi karşılanır. Amcası geleceği için İran'a gitmesini tavsiye eder ve babası ondan üç şey rica eder. Yaşından dolayı babası ona İslam'ın görevlerini hatırlatır. Bu görevler arasında eski yaşam tarzını korumak, içmemek, ibadet etmek, din uğruna savaş için hazırlık yapmak ve düşmanı hiçbir zaman affetmemek gibi konular vardır. Ayrıca, babası politikaya girmemesini tavsiye eder. Ali Han ise, babasından Karabağ'a gitmesi için izin ister, çünkü Ninogil'in ailesi birkaç gün Karabağ'da olacaktır. Yazar, Karabağ'ın tarihini yerli insanın dilinden şöyle tarif eder: “Ey Han, güçlü atalarımız, bu ülkeye kendilerine büyük bir onur ve çevreni dehşete getiren bir isim verecekleri bu yere ilk geldiklerinde: - “Kara bak! ... orda kar var!” diye bağırmışlar. Dağlara yaklaştıklarında ve siyah, balta değmemiş ormanları gördüklerinde ise, “Kara bahçe!” diye bağırdılar. Gerçekten, dağların yamaçları siyah bir bahçe gibidir. O zamandan beri bu topraklar Karabağ olarak adlandırılır. Daha önce oraya Aqvar, sonrasında ise Syunik denir. Oh Han, şimdi bunu bil, toprağımız çok eski ve ünlüdür.” (Kurban Said, 1993: 138).

Karabağ'da Nino'yla görüşen Ali Han, onunla gelecek hakkında konuşur, ondan müslümanlığı kabul etmesini ister, Nino kabul eder. Nino da Ali'den onu kaçırmamasını ister. Savaş başlar. Ali Han da Karabağ generalinin oğlu Malik Nahararyan da savaşta bulunmazlar. Yazar böylece onların başka bir savaşa hazırlandığını işaret eder. Nahararyan'ın Ali Han ve Nino'yla bir yerde yaptığı konuşmada söylediği şey aslında bu üç halkın günümüzdeki durumunu anlatır. Nahararyan kendini Ali Han'ın arkadaşı olarak göstermesine rağmen, bunu umursamaz. Nino'yu arabasıyla Merdakan yönüne doğru kaçıtır. Bu haber kışlada Muhammed Haydar ve İlyas beyle konuşan Ali Han'a Seyyid Mustafa tarafından iletilir. Nahararyan iki kişi kaldıklarında gerçek kimliğini açarak Nino'nun sevgisine talip olduğunu söyler: “Osmanlı kılıcı tehlikesi içindeyiz ve birleşmemiz gerekiyor. Avrupa'nın Asya'ya elçisi biziz. Prenses, seni seviyorum. Birbirimizi hakediyoruz. Stockholm'de yaşam bizim için çok rahat olacak. Stockholm Avrupa'dır, Batıdır.” (Kurban Said, 1993: 175).

Fakat Ali Han, gerçek arkadaşlarının yardımı ile Nahararyan'a ulaşır ve savaş alanında bir hançerle onu öldürür. Okuyucu Nahararyan'ın ölümü için üzülmez ve belki de sevinir. Çünkü o, hile yaparak arkadaşının sevgilisini kaçırmak

ister. Ali Han sevgilisiyle arasında olan engeli kaldırdıktan sonra onunla evlenir. Farklı toplumları temsil eden Ali Han ve Nino'nun hayata farklı bakışları onların sevgisini engelleyemez. Bütün bunlar romana bir bütünlük kazandırır. “Roman sanatı” eserinin yazarı E.M.Forsterin fikirleri bizim tahlil ettiğimiz roman için de geçerlidir. E.M.Forster “Bazen her hangi bir “hikayenin” romanın temelini (fundamental aspect) teşkil ettiği” (E. Forster, 1982: 40) kanaatini taşır.

“Ali ve Nino” romanının gerçek hikayesi Ali ve Nino arasında bir aşk hikayesinin yanı sıra, Ali Hanın anavatanına olan sevgisini de ifade eder. Görünüşe göre, Ali hanın ölkesine olan sevgisi her şeyden üstündür ve o, Genceni terk etmeyip, vatanı uğrunda savaşta ölecektir.

SONUC

Kurban Saidin “Ali ve Nino” romanında iki farklı bakış acısı – Avrupa ile Asya karşılaştırılır. Ali Han ve dostları Asyan’ı, Nino ise Avrupa’nı temsil ediyor. Ancak Ali ile Ninonun evlenmesi ve onların bir kız çocuklarının olması her iki toplumun gelecekte bir-birine yakın bakış bucağının da yaranmasını mümkün ediyor. Ali Ninonun Arupa deyerlerini, Nino ise Ali’nin Asya deyerlerini kabul ediyor ve bu yüzden evleniyorlar. Yazar bununla hem de Azerbaycan Cümhuriyeti’nin dünya demokrasisini kabul ettiğini demek istiyor. Ali Hanın Cümhuriyet uğrunda savaşması ve bu yolda helak olması da onu gösteriyor ki, Azerbaycan cemiyeti demokrasi dövletini korumak hakkında düşünüyor. Ali Hanın sonda Nino ile getmemesi ve Gencenin müdafiesi uğrunda helak olması Azerbaycan toplumunun yeni bakış acısını tamamlamış oluyor.

ÖNERİ

“Ali ve Nino” romanının görüşü bugün hala geçerlidir. Böyle ki, Azerbaycan bağımsızlığını tekar kazandı, romandaki olaylar yeniden ortaya çıktı, Rus ordusu Azerbaycan’a tecavüz etti ve 20 Ocak’ta kanlı olaylar gerçekleşti. Dolayısıyla, romanın politik olaylara farklı bir bakış acısı vardı. Bu nedenle, romanın politik perspektifi bir konunun konusu olmaya devam ediyor. Gelecekte bu konuyu araştırmak, belirli spesifik sonuçlar almanıza yardımcı olacaktır.

KAYNAKÇA

Ahmetov, B. (2015) XX Yüzyıl Azerbaycan Edebiyatı, Bilim ve Eğitim, Bakü, Elm ve Tahsil

Memetli, A. Kurban Said Pro et kontra. Bedii Metnin Kültüroloji tahlili, 13 Kasım 2018 tarihinde <http://yarpaq.az/az/qurban-seid-pro-et- contra-bedii-metnin-kulturoloji-tehlili/> adresinden erişildi.

Kurban, S. (1993) Ali ve Nino, Yazıçı, Bakü

Stevick, Ph. (1988) Roman Teorisi, Çev.,(Doç.Dr. Sevim Kantarçioğlu), (Akçağ Yayınları) İstanbul

Forster, E. M. (1982) Roman Sanatı, Çev., Ü. Aytur. (Milenyum Yayınları) İstanbul

